

Lakner Zoltán:

Orbán Viktor azt csinálja, amiről mindig is beszélt – csak most leleplezte magát.

15

Csalja meg hitvesét!

Magyarországra érkezett a világ legnagyobb társkeresője, amely házásoknak kínál futó, forró kalandokat.

23

Merész András

Rövid pihenőt adott és kapott az Európa-bajnok bronzérmes pólós lányok szövetségi kapitánya.

31

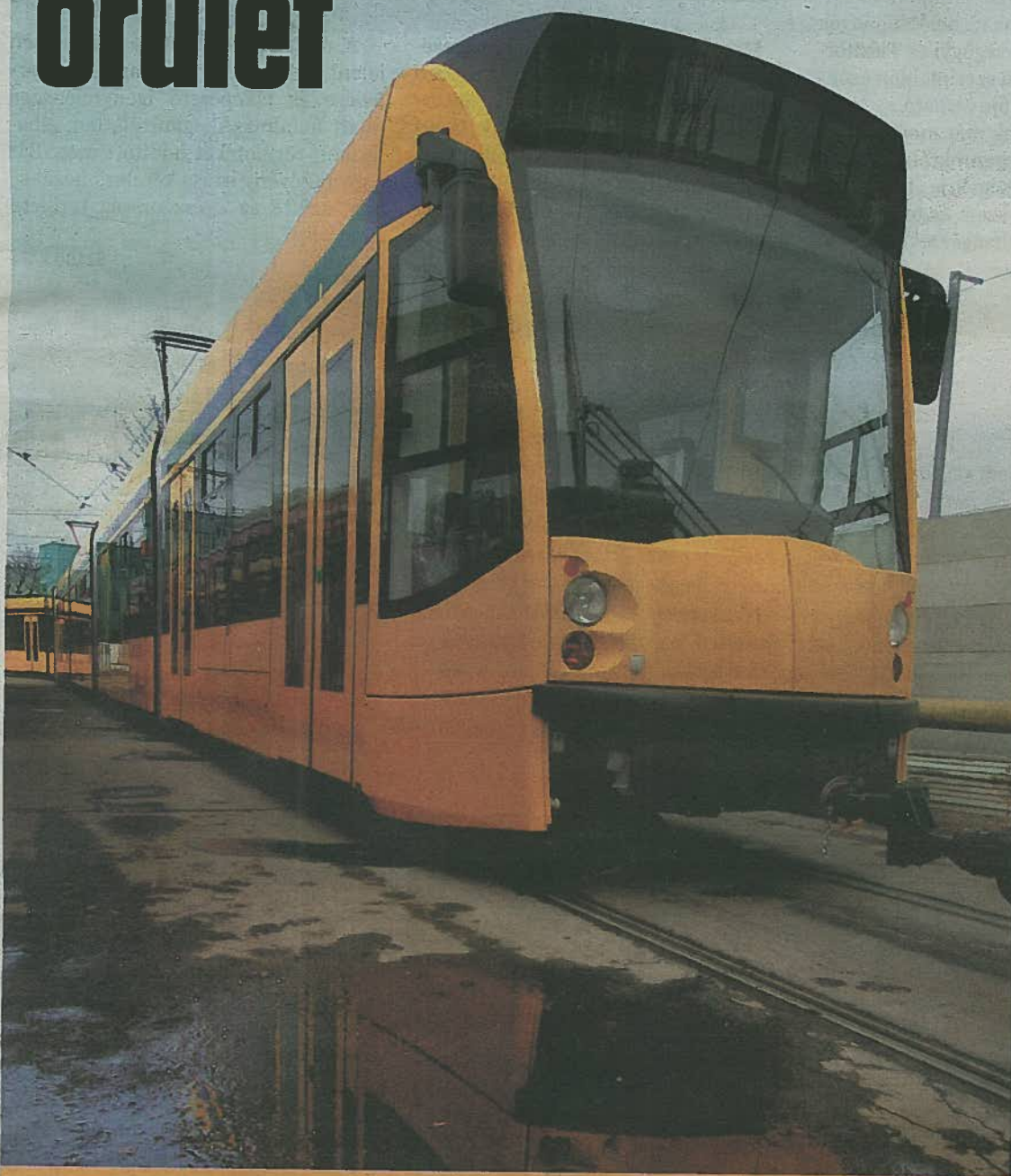

VASÁRNAPI HÍREK

A különvélemény.

Hírlap és hétvégi magazin ■ 31. évfolyam, 31. szám ■ 2014. augusztus 3. ■ Ára: 240 Ft ■ vasarnapihitek.hu ■ Hírek

Elszabadult örület

Egy tragikus pénteki esemény több, önmagán túlmutató társadalmi vitát elindított. Egy zavart, egyes információk szerint mentális betegségekkel küzdő 41 éves férfi a Margit hídnál olyan erővel rúgott meg egy idős asszonyt a megállóban, hogy az a villamos alá esett és életét vesztette. A gyanúsított A. Áron Gergelyt az utasok fogták le a rendőrség kiérkezéséig. Már a tragédiát követő első órákban kiderült: a nyolc éve utcán élő férfi nem volt ismeretlen a környék lakói számára, „köpködős-rugdosós” férfinak nevezték, aki gyakran zaklatta a járókelőket, és aki pszichiátriai kezelés alatt állt. Az információk nyomán éles hangú vita kezdődött a pszichiátriai ellátás elégtelenségéről, valamint annak politikai okairól – mindkét oldal megkapta a magáét a vélemények ütköztetésekor. Egy másik kérdés is felmerül a tragikus eset kapcsán: vajon miért nem jelentkeznek a szemtanúk, köztük az a férfi, aki lefogta az elkövetőt? Az eset nem egyedül: az intézményekkel szembeni bizalmatlanság egyre komolyabb passzivitást szül Magyarországon. *Folytatás a 3. oldalon*

18

Tudós helyszínelők

Híres régészek érkeznek Amerikából Magyarországra, ahol a társadalmi egyenlőtlenség nyomait a föld alatt is megtalálják.

9

Mégsem ügynökök a civilek

A kormány durván nekiment a hazai civil társadalomnak, miközben az alapítványok és egyesületek azokon segítenek, akiken az államnak is kellene. Az államtitkár visszavonta vádjait.

11

Van ellenszer az Ebolára?

Allatokon már tesztelték, embereken még nem próbálták ki a szert, amely életet menthet. A vírus továbból,

14031

9 770237 063000

- A tudósok kőkemény fizikai munkát végeznek
- Feltűrik a földeket halottak után kutatva
- A társadalmi egyenlőtlenség eredetének nyomában járnak
- Időutazáson jártunk a békési ásatáson

Tudós helyszínelők

RÁCZI PÉTER

Ég a napmelegtől a gondatlan újságíró tarkója, akinek nem elég, hogy bensőjét is izgalom fűti, mert kapcsolatba kerülhet közel 3500 éve élt embertársaival, talán őseivel, de a délibábos Alföld nyári kánikulája is jócskán fölhevíti. Mert hiába ült autóba egy hűvös hajnalon, bizakodva, hogy többórás útja során így talán még elkerülheti a nagyobb forgalmat, a Viharsarokba érkezve rázuhan a hőség. S hiába remél megváltást a Körös-parti Békés határában elterülő, nevében enyhet és húst ígérő Jégvermi-kerthez érve, a volán mögül kikászálódva igen forró fogadtatásban részesül. A fiatal és lendületes kanadai régész, Paul R. Duffy várja a lóhere- és kukoricaföldek ásatási szelvények pötttyözte találkozási mezsgyéjén, hogy szó szerint föltárja előtte többéves kutatásaik földben lapuló eredményeit – tudatos, szervezett és engedélyezett exhumálás zajlik itt már jó ideje.

Forró nyomon a kukoricásban

Az ember fia előtt nemcsak sírok nyílnak meg hirtelen, hanem egy párhuzamos időskis is, ahogy a torontói kutatóval és Parditka Györgyi régésszel, a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ szegedi munkatársával bejárjuk a terepet. A BAKOTA ásatási projekt vezetőinél elsőként azt firtatom, hogy mit is fed a Békés 103-as ásatási helyszínen folyó munkát rejtjelező betűszó. Nos, a 2011-ben kezdődő nemzetközi összefogásban (kanadai, amerikai és magyar részvétellel) megvalósuló munkálatok angol elnevezését: Bronze Age Körös Off-Tell Archaeology. A bronzkori Körös menti feltérési program névadása persze még így is további magyarázatra szorul, hiszen a Kettős-Körös összefolyása fölött pár kilométerrel található kutatási területen jelenleg nem a korabeli településekre, hanem a temetőkre fókuszálnak, a kulturális fejlődést ez alapján szándékoznak megérteni. Ahogy a baseballsapkáját szorososan a fürtjeire húzó Paul Duffy készségesen elmagyarázza, a tell megjelölés az arab nyelvből ered, és a jelentése hegy, halom. A régészetben olyan településekre használják, amelyeket nagyon hosszú ideig laktak és az egyes megtelepedési időszakok folyamatosan újabb és újabb rétegeket képeztek a területen, így mintegy mesterséges hegyet emelve a tájban.

Közben odaérünk a szelvények egy csoportjához, a kisebb markolókkal 25-35 centiméter mélyre kialakított téglalap alapú árkokban spaklival és ecsetekkel felszerelkezett, tikkadt diákok tisztogatják a már a földből kibukkant agyagurnák felületeit. Vagy éppen az azok tetején és környezetükben található kerámia- és csontdarabkákat, méricskélik kerületüket, hosszukat, mintákat vesznek, adminisztrálnak – mindegyikük fején kalap, sapka, kendő, védve őket a tűző nap hevétől.

„A földterület tulajdonosai készséggel bocsátották rendelkezésünkre a parcellákat, persze az ásatás júliusi, egy hónapos ideje után, a leletanyag pontos dokumentálását követően be kell temetnünk a gödröket – mutatja a tavalyi szelvények helyét Györgyi

FOTÓK: KALLAI MÁRTON

–, a telkeket újra beszántják, vetnek rajta. A minden egyes szezont lezáró bemutatónkra pedig örömmel szoktak eljönni, ahol megtekinthetik, miket is találtak a földjeiken.” A beszántott leletekért sem kell aggódnunk, épp a szántási réteg alatt helyezkednek el – 3500 év pora ül rajtuk.

Az egyenlőtlenség eredetéről

Tulajdonképpen a szántással kezdődött minden. Hiszen ha 2002-ben egy helyi lakos nem keresi föl a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban restaurátorként dolgozó nagybátyját különféle kerámiadarabkákkal, melyeket az eke fordított ki a földjükön, s azok a beazonosítást követően nem keltik föl később a doktori kutatásait Békés megyében végző Paul figyelmét, akkor soha nem kezdődnek el a jelenlegi kutatások. S soha nem lelik meg azt a több mint félszáz halotti urnát, amelyet főleg a tavalyi ásatás alkalmával sikerült a felszínre hozni. A kanadai régész az évek alatt elsajátított kitűnő magyarsággal és különféle geográfiai, magnetométeres mérések eredményeit jelző térképek segítségével mutatja be a cserépedényekben és csonttöredékekben gazdag terület feltételezhető történetét. Megtudom azt is, hogy a harminc éven át tartó nagyon alapos régészeti területbejárás mennyire kitüntetetté teszi hazánkat

”
A
nemzet-
köziség
hatalmas
előny

a kutatások terén, példának okán a bronzkori ember közösségének, társadalmi életének megismerése kapcsán. „Ilyen részletes bejárásokkal, lelőhely-kijelölésekkel sem Amerikában, sem Mexikóban nem találkoztam. Mindennapi jelenkori tapasztalatunk, hogy mennyire hatalmas társadalmi egyenlőtlenségek vesznek körül bennünket. Engem az foglalkoztat, hogy a történelem során milyen okok játszottak közre ezek kialakulásában, milyen módon jöttek létre a társadalmakban, közösségekben ezek a különbségek, amik alá-fölrendeltségi viszonyokat hoztak létre, milyen más lehetőségek voltak jelen még a létrejöttükkor. Ennek a változásnak az időszaka Közép-Európában a középső bronzkor, s konkrétan a temető vagy temetők kialakításának, elhelyezkedésének föltérképezése, a temetkezési szokások, rituálék megismerése alapján, remélhetően, választ tudunk majd adni ezekre a kérdésekre.”

Kulturális mintázatok

Persze, ha ez ilyen egyszerű volna! A kutatás folyton-folyvást új kihívások elé állítja a 15-20 fő körüli, részben változó, szakmailag is vegyes összetételű lelkes csapatot. A kanadai régészhallgatók szakmai gyakorlatra jönnek tanárukkal, az amerikaiak ösztöndíjjal, pályázati támogatással nyerik el a rész-

Tudják, hol kell ásni. A '90-es évek óta, amikor a Magyarország Régészeti Topográfiája program, amely országos léptékben, szisztematikusan végezte a régészeti lelőhely-felderítési kutatásokat, megszakadt, lokális felderítés folyik. Az intenzív terepbejárás a legelső mozzanat. Korábban, a magyar-amerikai Körös Regionális Régészeti Program során a Körös régió jelentős területeit bejárták a szántási időszak után. A felszínen talált leletek alapján állapították meg a lelőhely kiterjedését és azonosították a történelmi korszakot. 2011-ben a békési ásátás előkészítésekor is végeztek felszíni gyűjtést, majd görög szakemberek bevonásával geofizikai méréseket végeztek a területen – mindezek eredményét légifelvételekre vetítve, elkészíthették az ásátási térképet. Pontosan tudják, hol érdemes ásni.

vételt az alföldi földmunkákra, a magyar diákok pedig önkéntesként segítettek az ásátáson. De van olyan tudós is, aki a 35 fokban nemcsak régi tárgyakat, hamvakat keres kőkemény fizikai munkával, hanem nosztalgizál is. Bill Hunt régész, aki az amerikai National Park Service munkatársaként vonult nyugdíjba, amikor megtudta, hogy Magyarországon könnyen leburnulhat némi földmozgatás és ecsetkezelés révén, tüstént jelentkezett a feladatra. Tiszteletre méltó tudásával, tapasztalatával segíti a föltárást – deres hajával most is az egyik árokban serénykedik. „A nemzetköziség hatalmas előny – magyarázza Györgyi, aki diplomamunkáját anno egy bronzkori településről írta, s aki elmondása szerint maga is sokat tanult az évek során a terepen a kollégáktól –, mindamellett sokan sokféle okból veszünk részt a projektben, hiszen más-más a tudomány- és a szakterületünk is, de az egyes etapokon mindenkire szükség van, hogy minél részletesebben, körültekintőbben feldolgozzuk a megtalált emlékeket.”

Nincs sok időm a múlt-tünékeny ösvényein mészolni, rengeteg újabb ismeretanyagot osztanak meg velem az archeológusok. A terület vizsgálati szelvényei „szórásának” éppen az tétje, hogy megtudják, mekkora kiterjedésű volt a temető, mivel egyik részén igen nagy számban találtak urnákat, a másikon viszont még csak három darabot leltek föl. Vajon ugyanahhoz

Dr. Csont jut eszembe, amire minden alapom meg is van

a temetőhöz tartoznak, vagy valamiféle mintázatot – netán társadalmi hierarchiát – követett a temetkezési hely beosztása? Olyan kérdések, amelyekre még nincsenek válaszok, de irányuk nem csak geográfiailag jelöli ki a kutatást.

A nagyobb urnák mellett kisebb ibrikeket, bögréket látok, tetején csontocskákkal. Ajándék vagy esetleg kisebb növésű emberek hamvait tartalmazza? A kipiált arcú amerikai antropológusprofesszor, akár egy modern helyszínelő, bukkan föl a szalaggal körülhatárolt tethelyről, hogy válaszaival eligazítson. Dr. Julia I. Giblinről Temperance Brennan, „Bones”, azaz Dr. Csont jut eszembe, amire minden alapom meg is van, hiszen bioarcheológiára, biogeokémiára specializálódott, aki emellett a prehisztórikus Európa földművelő társadalmait kutatja. Most éppen egy apró gyermeki fogmaradványt forgat az ujjai közt, s azt állítja, hogy annak kémiai-ásványi összetevőiből meg tudják állapítani, egészséges volt-e vagy sem az egykoron élt elődünk, inkább húson élt vagy növényeken-gyümölcsön, netán hogy állandó itteni lakhellyel rendelkezett-e vagy máshonnan vándorolt ide.

A társadalmi lény

Ahogy arra is fény derülhet, hogy miféle halotti szertartások elvégzése mellett temetkezett a bronzkori embere. Az örökségvédelmi központ antropológusa,

a Szegedi Tudományegyetem oktatója, dr. Paja László is erre keresi a választ. A paleopatológia specialistája alaposan osztályozza a lelőhely anyagát. „A temetkezések zöme hamvasztásos, többsége urnás, néhány szórt hamvasztásos, csak nagyon kevés esetben találkoztunk csontvázas, korhasztásos temetkezéssel. Ez utóbbiak persze az antropológus számára több információt hordoznak, hiszen többé-kevésbé épségben maradnak, rekonstruálhatóak a vázak, amelyekből az elhalálozási korra, nemre, patológiai elváltozásokra, biológiai kapcsolatokra következtethetünk. A megtalált csontvázas azonban jobbára csecsemőké, amik az adott populáció egészére vonatkoztatva kevésbé informatívak. Másrészt különös, hogy miért csak a kiskorúaknál alkalmazták a korhasztásos formát, míg a felnőtteknél a hamvasztás volt a jellemzőbb.”

Tehát az egykoron volt, a vesszőfonatos házaikat agyaggal kitapasztó, 20–500 közötti lélekszámú településeken lakozó embereink testmagasságát nem igazán, egyéb biológiai jellegeit is csak korlátozott formában tudjuk rekonstruálni, állapítom meg magamban végleg leforrázottan. Ám a hőhatás a hamvasztást is befolyásolta akkoriban, amiből a törési mintázatok, a színváltozás elemzésével a hamvasztás körülményeire mégiscsak következtetni lehet, élénkít föl az antropológus. A csonttöredékek törési mintázatait azt mutatják, hogy a csontok még magas víztartalmúak voltak, a hamvasztások gyorsan követték a halált, ebből pedig a rítusról tudhatunk meg többet. „Érdemes lesz majd más hazai temetkezési lelőhelyek hasonló anyagvizsgálataival, régészeti, antropológiai eredményivel összevetni a mieinket” – utal a jövőre Paja László, aki a stronciumizotópos és a DNS-vizsgálatokra is kíváncsi lesz, mert azokból az is kiderülhet, ami a hiányos csontleletek miatt még nem világos: honnan jöhettek az itt élők, és volt-e biológiai, kulturális kapcsolatuk a környező, a Tisza, Berettyó, illetve Maros folyók mentén megtelepült bronzkori kultúrákkal.

A rám rakódott por és tudás, na meg egy enyhe napszúrás birtokosaként Paul Duffy társadalmi folyamatok megértését célzó gondolataim töprengék a hazafelé vezető úton, miután a régészcsoporthoz is visszatér vésző szálláshelyére a már bántóan sütő nap heve elől. Remélhetően nem kell minden alkalommal leásnunk az idők mélyére, hogy a jelenünkben kezelni tudjuk a problémáinkat...